

ПОТЕНЦІАЛ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ – РЕЗЕРВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

О.В. Станіславик, к.е.н., доцент

В.В. Захаренко, студент

Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса

Прогнозувати економічний розвиток під час кризи – справа невдячна, хоча вчені шукають відповіді на виклики сьогодення та надають рекомендації щодо виходу з економічної кризи. В той же час ми звертаємося до питання: чи є в умовах Причорноморського регіону резервні шляхи подолання економічної кризи?

Триваюча глобалізація і логіка економічного зростання спонукають Україну шукати способи реалізації своїх порівняльних переваг у глобальному поділі праці. Детермінанти конкурентоспроможності викликають необхідність коригування державної політики в різних напрямках: наука і технології, промислова політика, зовнішньоекономічна діяльність, регіональна політика. Рішення проблеми ми вбачаємо в реалізації державою інноваційних стратегій розвитку морського господарства, базовим елементом яких на державному рівні стає комплексний підхід [2, с.49].

Однак суттєвим упущенням теоретичної розробки шляхів подолання сучасної економічної кризи є наразі абстрагування від суттєвого фактора – створення ефективного морегосподарського комплексу країни. Категорія цілісного або єдиного морегосподарського комплексу не знаходить місця навіть у фундаментальних наукових дослідженнях України. Але неминучість участі нашої держави в цьому процесі потребує більш зваженої, обгрунтованої економічної політики, що враховує як зовнішні, так і внутрішні чинники розвитку.

Для України, яка має вигідне географічне положення, значний транзитний потенціал, наявність розвиненого морегосподарського комплексу є очевидною, конкурентною перевагою. Проте, ця перевага використовується недостатньо. Морегосподарському комплексу нашої країни у докризовий період був властивий інерційний розвиток, зорієнтований переважно на використання вже існуючих потужностей.

Якщо ми розглядаємо море господарський комплекс як резерв подолання економічної кризи, то ми маємо дослідити його потенціал як сукупність економічних можливостей, що можуть бути використані для забезпечення всіх матеріальних потреб держави (рис. 1.1).

Рисунок 1 – Основні складові потенціалу морегосподарського комплексу

Морегосподарський комплекс складається з багатьох видів економічної діяльності. Їх структура відіграє визначальну роль у формуванні багатонаменклатурного виробництва та сфери послуг, створюючи можливості для задоволення різноманітних потреб економіки.

Роль ресурсів у формуванні потужного морегосподарського комплексу важко переоцінити. Взагалі, дослідники [3, с.59] асоціюють потенціал саме з ресурсними можливостями країни або галузі.

Звернемо увагу на роль спеціальних ресурсів у забезпеченні якісних і кількісних можливостей потенціалу морегосподарського комплексу (рис. 1.1), яка особливо зростає з переходом економіки до

інноваційної моделі розвитку. Наявність розгалуженої системи спеціальних ресурсів – спеціальна інфраструктура, інноваційні, інформаційні, фахівці спеціального профілю знань – формує особисте технологічне обличчя морегосподарського комплексу країни, створюючи підґрунтя для розвитку високотехнологічних виробництв, сприяючи технологічній модернізації морського господарського комплексу і економіки в цілому. А технологічна складова потенціалу морегосподарського комплексу належить до тих елементів, які визначають його ефективність і конкурентоспроможність.

Доречно говорити про конкурентоздатний національний морегосподарський комплекс, його галузеву інфраструктуру, зрізи і сегменти, види морекористування, в умовах наростаючого дефіциту природних ресурсів, а також, продукції та послуг морського походження або морського призначення тощо.

Природа конкурентоспроможності криється в інтенсифікації процесу глобального поділу праці, а також у нерівномірності просторового розподілення ресурсної бази в сукупності з екологічними та іншими обмеженнями.

Інакше кажучи, з точки зору конкурентоспроможності вирішальне значення має оптимальність вибору ніші, яку морегосподарський комплекс країни здатний зайняти у світовому поділі праці.

У конкурентній боротьбі можна досягти високого результату, вдосконалюючи власний морегосподарський комплекс, наприклад, шляхом стимулювання продуктивності праці, енергоефективності, впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу тощо.

Розвинутими морськими державами світу сьогодні застосовуються наступні заходи підвищення конкурентоспроможності морегосподарського комплексу:

1. Створюються сприятливі умови для підтримки, насамперед, своїх приморських риболовецьких общин, національних рибпромислових флотів у конкуренції, що загострюється у світовому рибальстві за право користування водними біологічними ресурсами Світового океану, особливо у відкритому морі, в конвенційних водах і районах, не охоплених дією конвенцій. Паралельно відбувається налагодження сталого впливу на управління водними біологічними ресурсами (включаючи нетрадиційні види промислу) з метою забезпечення в довгостроковій перспективі переважного доступу до них. Активно розвиваються і впроваджуються в аква- і марикультуру нові технології штучного відтворення запасів, в тому числі підірваних популяцій.

2. Активно розробляються і впроваджуються технології освоєння мінеральних і енергетичних ресурсів Світового океану, удосконалюються способи їх розвідки і глибокої переробки. Все ширше залучаються до промисловий оборот альтернативні і поновлювані джерела енергії: геотермальної, хвильової, планетарної гравітаційної (приливи і відливи).

3. Здійснюється перехід на повсюдне впровадження інноваційних технологій у суднобудування і морське приладобудування, видобуток, переробку та транспортування енергоресурсів континентального шельфу, а також обмеження їх експорту.

4. В інтересах підвищення власної конкурентоспроможності курс на випереджаючий розвиток інформаційного забезпечення морської діяльності з використанням сучасних засобів навігації та зв'язку [1, с.114–119].

Для того, щоб нормально запрацювали інноваційні механізми в нашій країні потрібна продумана модернізація (а може і реструктуризація) морегосподарського комплексу. Найбільш результативний спосіб у реалізації такого підходу – потужна інвестиційна і стимулююча податкова державна підтримка, а слідом за нею – ефективне державне регулювання морської діяльності, форсування модернізації морегосподарського комплексу України на основі впровадження перспективних досягнень науково-технічного прогресу, технологічних і організаційних інновацій, активізації зовнішньоекономічних зусиль у справі відстоювання інтересів усіх суб'єктів регуляторної діяльності у сфері морегосподарування України в світі (рис. 1.2).

До заходів формування конкурентоспроможного у світі вітчизняного морегосподарського комплексу відносяться:

– формування інноваційної та технологічної бази морської діяльності, в тому числі: розробка і впровадження організаційних і технологічних інновацій в морегосподарський комплекс України; розробка і використання нових технологій і матеріалів; розвиток науково-технічного потенціалу морегосподарського комплексу України; удосконалення наукової та технологічної бази систем пошуково-рятувального забезпечення та безпеки морекористування, забезпечення безпеки населення приморських регіонів та пом'якшення наслідків від морських стихійних лих тощо;

– розвиток спеціальної інфраструктури морекористування, в тому числі: логістика, гідрографія і океанографія, гідрометеорологія, геодезія, морська картографія, навігація тощо;

– розвиток кадрового потенціалу морського господарства, в тому числі: підвищення престижу морських професій, розробка та реалізація системи заходів, спрямованих на забезпечення збалансованості попиту і пропозиції по фахівцям морських професій на ринку праці, створення умов для закріплення кадрів в морегосподарському комплексі нашої країни;

– розвиток туристично-рекреаційного комплексу (круїзний, екологічний, культурно-пізнавальний, паломницький, науковий та науково-експедиційний, екстремальний, проведення конференцій та семінарів,

спортивний, лікувальний і загальнооздоровчий туризм);

– забезпечення екологічної безпеки приморських територій та прибережних акваторій, включаючи ліквідацію накопиченого збитку навколишньому середовищу;

– збереження морської культурної і природної спадщини, у тому числі: популяризація морської спадщини, інформаційно–просвітницька, наукова і видавнича діяльність, освіта і виховання молоді з орієнтацією на морські професії, розвиток морських меморіалів, музеїв, архівів, бібліотек, колекцій, історичних міст, поселень та фортифікаційних споруд, інших рухомих і нерухомих об'єктів історико–культурної спадщини.

Рисунок 2 – Механізм формування конкурентоспроможного морегосподарського комплексу

Як бачимо, морегосподарський комплекс постає як інтегральне явище, оскільки об'єднує державну та регіональну політику, підтримку малого бізнесу, залучення іноземних та внутрішніх інвестицій, інноваційну політику, науково–технічну, освітню та ін. Крім цього, долається вузькогалузева спеціалізація даного комплексу, а це дозволяє державі сформувавши багатовекторний план дій в області комплексного соціально–економічного приморського розвитку регіонів з урахуванням накопиченого морегосподарського потенціалу.

Формування цілісного морегосподарського комплексу є невідкладною нагальною потребою для подолання економічної кризи та дійсно надійною основою успішного функціонування національної економіки України.

Література:

1. Батурова Г.В. Инновационные технологии в государственном управлении и пространственном развитии морской деятельности России / Г.В. Батурова, Ю.С. Дерябин, В.С. Загашвили, А.М. Коновалов, В.С. Циренчиков. – М.: СОПС, 2010. – 258 с.
2. Волосяк М.В., Вдовиченко Л.Ю. Морегосподарський комплекс: проблеми розвитку та регулювання: монографія / М.В. Волосяк, Л.Ю. Вдовиченко. – Київ: «Центр учбової літератури», 2018. – 152с.
3. Пріоритети розвитку морегосподарського комплексу України в умовах глобалізації: [аналітична доповідь] / А.О. Филипенко, В.В. Баришнікова; за ред. А.О. Филипенка; Регіон. філіал нац. ін.-ту стратегічн. досліджень у м.Одесі. – Одеса: Фенікс, 2013. – 168 с.